

ספרי' — אוצר הספרים — ליובאוויטש

לקוטי שיחות

מכבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל
שניאורסאהן

מליובאוויטש

וארא

מתורגם ומעובד לפי השיחות של לקוטי שיחות חלק כא
(תרגום חפשי)

יוצא לאור על ידי

„מכון לוי יצחק“

כפר חב"ד ב'

שנת חמשת אלפים שבע מאות שישים ותשע לבריאה
שנת הקהל

לזכרון

הצדקנית הרבנית מרת חנה ע"ה שניאורסאהן

בת הצדקנית הרבנית מרת רחל ע"ה

ובת הרה"ג הרה"ח ר' מאיר שלמה ע"ה

נפטרה ביום השבת קודש, ו' דעשי"ת, בעלות המנחה

שנת ה'תשכ"ה

ת' נ' צ' ב' ה'

אמו של כ"ק אדמו"ר מלך המשיח

הכתובת להשיג השיחות באינטרנט:

<http://www.torah4blind.org>

וארא

פ.

המאורע ד"מתי בערב שבת" מהוה "סימן יפה" (אם עדיין יש צורך ב"סימנים") שכבר נגמרה ונשלמה עבודת השליחות דבירור וזיכור עניני החול באופן ד"זאב יטרף" ע"י "זרעו של יוסף" (כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו) שנמשלו לדגים, והכל מוכן לסעודה, הסעודה דלעתיד לבוא ("ליום שכולו שבת ומנוחה לחיי העולמים"), שבה תהי' תכלית השלימות דאכילת הדגים (לאחרי שלימות ההכנה בערב שבת) – "מבשרו של לויתן", וכן שור הבר ויין המשומר.

(משיחת ש"פ וארא, כ"ח טבת, מבה"ח שבט תשנ"ב (ב))

- (1) כתובות קג, ב.
- (2) פטירת הרה"ח וכו' ר' משה יצחק ע"ה העכט בערב שבת זה. וראה בפנים השיחה בארוכה (המו"ל).
- (3) ומ"ש "סימן יפה לו" – אין זה רק בתור איש פרטי, אלא גם בתור חלק מכלל התלמידים והשלוחים דכ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו.
- (4) תמיד בסופה.
- (5) ב"ב עה, א.

להביא את 770 הביתה!

כל מי שהיה ב-770 אי פעם, זוכר בודאי את שלל הקובצים והעלונים המחולקים בכל ליל שבת קודש כעת ניתן להשיג את חלקם ברשת האינטרנט, אצלך בבית! האתר מנוהל ע"י הרה"ת ר' יוסף-יצחק הלוי שגלוב וכתובתו: <http://www.moshiach.net/blind> יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד!

א. "אלולי הצפרדע היאך היה פורע מן המצרים?"

הדם, והיא היתה מכה קשה וגרועה יותר עבור המצריים⁷, כי ביאור ובמימיו היתה תלויה פרנסתה וחיותה של ארץ מצרים כולה, ולא רק שתיית המים כפשוטה. בנוסף לכך הרי היו עוד שמונה מכות אחרות שבהן פרע הקדוש-ברוך הוא במצרים, עד למכה האחרונה, אשר היא הביאה ליציאת מצרים – מכת בכורות, ולאחר מכן הושלמה פורענותם בקריעת ים סוף, כאשר "לא נשאר בהם עד אחד"⁸.

ואם כן, כיצד ניתן לומר "אלולי הצפרדע היאך היה פורע מן המצרים?"

וכן אין מובן עצם הענין: כיצד ייתכן בכלל לומר על הקדוש-ברוך-הוא ש"אלולי הצפרדע היאך היה פורע מן המצרים", הרי "הרבה שלוחים למקום"⁹, ו"היפלא מה" דבר¹⁰ מדי לבצע את רצונו?

ב. גם במזיקים יש תועלת

לפני מאמר זה, מובא שם במדרש "רבותינו אמרין: מהו ויתרון ארץ בכל היא? אפילו דברים שאתה רואה אותן כאילו הן מיותרין בעולם, כגון זבובים ופרעושים ויתושין – הן היו בכלל ברייתו של עולם..."

כפי שמסבירים בפשטות את ההבדל בין "רבותינו אמרין" לבין דעת רב אחא ואת שני הפרטים בדברי רב אחא¹¹ עצמם

(7) ראה לקמן הערה 18, 50.

(8) בשלח יד, כח.

(9) ראה אנה"ק סכ"ה.

(10) וירא יד.

(11) כ"ה בשמו"ר לפנינו. אבל בב"ר (פ"י, ז) ממשיך בדעת רבנן "ובכל הקב"ה עושה שליחותו אפילו ע"י נחש אפילו ע"י יתוש אפילו ע"י צפרדע" ותו לא. ובויק"ר (פכ"ב, ג) מאמר ר"א מתחיל "בכל הקב"ה עושה שליחותו אפילו ע"י נחש אפילו ע"י צפרדע אפילו ע"י עקרב אפילו ע"י יתוש" ותו לא (ולפנ"ז איתא שם "אמר הקב"ה לנביאים"). ועד"ז הוא בקה"ר פ"ה, ח (ד).

בבמדב"ר (פ"ח, כב), ועד"ז בתנחומא ר"פ חקת – ליתא

על הפסוק! "ויאמר ה' אל משה בא אל פרעה ואמרת אליו... ואם מאן אתה לשלח הנה אנכי נוגף את כל גבולך בצפרדעים", נאמר במדרש², הדא הוא דכתיב³: ויתרון ארץ בכל היא⁴, והמדרש מביא את דעת רב אחא ב"ר חנניא "אפילו דברים שאתה רואה אותן כאילו הן מיותרין בעולם כגון נחשים ועקרבים הן היו בכלל ברייתו של עולם, אמר להן הקדוש-ברוך-הוא לנביאים: מה אתם סבורים אם אין אתם הולכים בשליחותי וכי אין לי שליח: ויתרון ארץ בכל היא, אני עושה שליחותי אפילו על ידי נחש אפילו על ידי עקרב ואפילו על ידי צפרדע, תדע לך שכן, שאלולי הצרעה היאך היה הקדוש-ברוך-הוא פורע מן האמוריים ואלולי הצפרדע היאך היה פורע מן המצרים, הדא הוא דכתיב: הנה אנכי נוגף..."

יש להבין: כיצד ייתכן לומר ש"אלולי הצפרדע היאך היה פורע מן המצרים"? והרי הצפרדע היתה רק אחת מבין עשר המכות?

לגבי הצרעה ניתן להבין דברים אלו, כי זו היתה הפעולה הראשונה לגירוש האמוריים והכנעניים, ומכה זו פגעה בהם בעוצמה רבה, כמאמר חז"ל⁵: "הצרעה לא עברה את הירדן", אלא "היתה מכה אותם בעניניהם ומטילה בהם ארס והם מתים"⁶.

אבל מכת הצפרדע לא היתה המכה הראשונה שבאה על מצרים. המכה הראשונה היתה מכת

(1) פרשתנו ז, וכו"ו.

(2) שמו"ר רפ"י.

(3) קהלת ה, ח.

(4) וממשיך במדרש: "וכל המדרש כמו שכתוב בויקרא רבה ובזאת חקת התורה" – ראה הנסמן שם ובמפרשים.

(5) ראה סוטה לו, א.

(6) לשון רש"י משפטים כג, כח. וראה סוטה שם. רד"ק יהושע כד, יב.

ובדוגמת ג' התקופות הכלליות במשך כל הדורות (לפני מ"ת, מ"ת וימות המשיח), שמרומזות בג' הפרשיות שמות וארא בא:

תקופה ראשונה, ארבעים שנה (תר"ס-תר"פ), בזמן נשיאותו של אביו, שאז התחיל שלימות הענין דהפצת המעיינות חוצה ובפרט ע"י התייסדות ישיבת תומכי תמימים (בניהולו של בנו יחידו) – ע"ד ובדוגמת עבודת האבות בהכנה והתחלת הענין דמ"ת.

תקופה שני, שלושים שנות נשיאותו בחיים חיותו בעלמא דין (תר"פ-ש"ת), שבהם הי' החידוש המיוחד שלו בתור נשיא דתורת חסידות חב"ד בהפצת המעיינות חוצה ממש, ועד להחידוש בעשר שנים האחרונות (גמר ושלימות עבודתו) בהפצת המעיינות חוצה בחצי כדור התחתון (שבו לא הי' מתן-תורה) – ע"ד ובדוגמת החידוש דמתן-תורה.

ותקופה שלישית, המשך הנשיאות לאחר הסתלקותו (מיום עשתי עשר לחודש עשתי עשר דשנת עשתי עשר (תשי"א)⁵), שניתוסף ביתר שאת וביתר עוז בהפצת המעיינות חוצה בכל קצוי תבל, ועד לגמר ושלימות העבודה, שהכל מוכן כבר לסעודה דלעתיד לבוא – ימות המשיח.

(משיחות ש"פ וארא, כ"ח טבת, מבה"ח שבט תשנ"ב)

(5) ראה קונטרס משיחות ש"פ וארא תש"נ הערה 99 (ס' השיחות תש"נ ח"א ע' 255-56).

„אפילו דברים... מיותרין... אני עושה שליחותי...“¹²:

כוונת המילים „בכלל ברייתו של עולם“ איננה רק שהם נבראו על ידי הקדוש-ברוך-הוא¹³ ולא נעשו מעצמם¹⁴, אלא הכוונה היא לומר, שיש בבריאתם תועלת לאדם. ועל כך אומרים רבותינו שגם יצורים כזוהבים, פרעושים ויתושים, הנראים כמיותרים בעולם, נבראו לצורך תועלת לאדם והם נכללים בכלל של „כל מה שברא הקדוש-ברוך-הוא בעולמו לא ברא דבר אחד לבטלה“¹⁵, וכפי שהגמרא מזכירה שם תרופות הנעשות מזובוב ומיתוש וכו'.

ועל כך מוסיף רב אחא, שגם דברים שמיותרים במובן זה¹⁶ שהם מזיקים, גם בהם יש תועלת לאדם כאשר פעמים רבות האדם ניצל באמצעותם ממזיקים קשים יותר¹⁷.

לאחר מכן הוא מוסיף תועלת גדולה יותר הצומחת לבריאה מהדברים המזיקים הללו, שהקדוש-ברוך-הוא מבצע באמצעותם את השליחות להעניש את הרעשים.

אך לפי זה יש להבין:

(א) כיון שהחידוש העיקרי של רב אחא הוא שגם המזיקים הם „בכלל ברייתו של עולם“ ושגם באמצעותם מבצע הקדוש-ברוך-הוא את שליחותו, מדוע הוא (א) מוסיף גם את

הצפרדע, שכלל אינה מזיקה¹⁸, ובודאי לא כנחשים ועקרבים. ויותר מכך (ב) הצפרדע מופיעה כחידוש על פני הנחשים והעקרבים¹⁹ – „ואפילו על ידי צפרדע“²⁰, ו(ג) את ההוכחה, „תדע לך“, הוא מביא דוקא לגבי הצרעה²¹ והצפרדע ולא לגבי נחש ועקרב, כפי שמובא במדרשים אחרים שבהם מוזכר מאמרו של רב אחא²².

(ב) מהו השויון בין שליחותם של הנבאים לבין השליחות המתבצעת על ידי הנחש והצפרדע וכו'? הרי, שליחת המזיקים הללו היא להפרע מן הרשעים ואילו שליחות הנביאים איננה להעניש, אלא למסור את דברי ה' – גילה דברו²³ על ידי עבדיו הנביאים²⁴. ומהי, אפוא, המשמעות של „אמר להן הקדוש-ברוך-הוא לנביאים... אם אין אתם הולכים בשליחותי... אני עושה שליחותי אפילו על ידי נחש... ואפילו על ידי צפרדע“?

ג. המכות – גילוי אלקות במצרים

יש לומר, שההסבר לכך הוא:

המכות שהביא הקדוש-ברוך-הוא על פרעה ומצרים לא היו רק כדי להענישם, אלא כלשון

(18) כפ"ל הב' בראב"ע פרשתנו (ז, כז) בפ' צפרדע (וכותב ע"ז „והוא הנכון בעיני“).

(19) וכן בא לבסוף בב"ר וקה"ר שם. בבמדב"ר ותנחומא שם באה צפרדע בתחלה. אבל נוסף ע"ז דשם נזכר רק זה ולא הובא בכלל ענין הא' (הן בדברי ר"א וכן רבנן שאף הן בכלל ברייתו של עולם), הרי שם הוא הקדמה להעובדות שמביא, שסיפור הא' הוא מעשה בעקרב א' כו' שזימן לו הקב"ה צפרדע כו'.

(20) ביפ"ת (השלם) שם וכן בב"ר וויק"ר שם „ואפילו ע"ז צפרדע שאין דרכ' לישוך ולהזיק“, אבל באם קס"ד שהחידוש בדעת ר"א הוא שגם מזיקין נעשים שלוחים – הו"ל למנותם בסדר הפוך.

(21) בפרש"י משפטים שם: מין שרץ העוף. וברבינו בחיי שם: כגון יתושים וצרעים וחובבים ודבורים.

(22) וראה יפ"ת לשמו"ר שם.

(23) ולכן נקרא נביא (ראה פרש"י פרשתנו ז, א. ועוד). וראה רמב"ם הל' יסודות פ"ז ה"ז. תניא ח"ב ספ"ב. ועוד.

(24) וראה עמנוס ג, ז.

הפסוק²⁵ "וידעו מצרים כי אני ה'" – שהתגלה אלקות, מבחינת הוי', במצרים. וזאת על ידי המכות, שבירת המצריים²⁶.

וכיוון שקליפת הטומאה של פרעה ומצרים שונה מכל הקליפות, לכן נעשה עיקר הפרעון במצרים על ידי הצפרדע, כדלהלן.

ד. שלש דרגות בכפירת האומות באלקות

בכפירת האומות העולם באלקות יש, באופן כללי, שלוש דרגות, זו למטה מזו²⁷:

(א) הכופרים רק באחדות ה'²⁸ אך "קרו ליה אלקא דאלקיא"²⁹, כי הם "יודעים ומשיגים" שהקדוש ברוך הוא הוא "חיותם וקיומם". ולכן אין הם מורדים בקדוש ברוך הוא, כפי שאמר בלעם³⁰, "לא אוכל לעבור את פי ה'³¹".

(ב) המכירים במציאות ה', שהוא, אלקא דאלקיא – אך הם כופרים בכך שהקיום וההתהוות של כל המציאות תלויים בקדוש ברוך הוא, כפי שאמר פרעה³², "לי יאורי ואני עשיתני" – הוא טען שהוא עצמו ברא את עצמו.

וההכרה בכך שהקדוש ברוך הוא הוא "אלקא דאלקיא"³³ היא רק הודאה בקיום כח

(25) פרשתנו ז, ה. וראה בארוכה אברבנאל פרשתנו בהפסוקים ז, יד ואילך.

(26) ראה תנ"א פרשתנו נו, א. אה"ת פרשתנו (שמות כרך ז) ע' ב'תרו ואילך. ועוד.

(27) ראה חלוקה באו"א (קצת) ספר הערכים חב"ד ערך אוה"ע סי"א סק"א (וש"ו).

(28) ראה תנ"א ספכ"ב (כח, א), פכ"ד (כט, ס"ב ואילך). ג' דרגות דלקמן מובנות גם מהמשך הביאור בדרוש תער השכירה (אוה"ת נ"ך ח"ב) פ"א (שם ע' תשס"ז ואילך) ופ"ח (ע' תשפ ואילך).

(29) סוף מנחות.

(30) בלק כב, יח.

(31) תנ"א שם.

(32) יחזקאל כט, ג וראה שם ט. ובתנ"א ספכ"ב שם: וכמאמר יאור לי ואני עשיתני – הרכב ב' הפסוקים. וראה הערות ותקונים שם.

(33) כמפורש בתנ"א אוה"ת פרשתנו שם: "וכמאמר פרעה לי יאורי ואני עשיתני רק דקרו לי אלהא דאלהיא" (ועד"ז בלקו"ת ש"ש כ, רע"א. אוה"ת נ"ך שם).

הנעלה ממנו. אך מציאותו אינה תלויה ב"אלקא דאלקיא"³⁴.

(ג) המכחישים לחלוטין את מציאות האלקות, כסנחריב אשר "חירף וגידף ביותר", הוא הכחיש ואמר שאלקים חיים, "אינו אלקא דאלקיא"³⁵.

ה. "אני עשיתני" – הגרוע מכל

מבין שלושה אופנים הללו, למרות שבגילוי

ואין לזה סתירה ממש בתנ"א שם: "אני ואפסי עוד וכמאמר יאור לי ואני עשיתני" שהו עוד יותר מסנחריב ועכ"פ (י"ל בדוחק) כסנחריב (אופן ג' דלקמן בפנים), וא"כ גם פרעה כפר ב"אלהא דלהיא" – כי "יאור לי ואני עשיתני" יש לפרש בכמה אופנים: (א) "אני ואפסי עוד", כבתנ"א שם – אבל לא זו היתה כוונת פרעה (שלכן לא כתב בתנ"א "כמאמר פרעה", אף שכ"כ בתנ"א וזה"ל וראה שם. לקו"ת ש"ש שם. ובכ"מ). (ב) "ואני עשיתני" – גם את עצמי, ופשיטא את היאור, אבל לא ש"אני ואפסי עוד". וזו היתה כוונת פרעה במאמרו, כפנים [ולמעשה מפרש"י יחזקאל (שם, ג. ועד"ז בכמה מפרשים שם) "ואני עשיתני – בגבורתי ובחכמתי הגדלתי גדולתי ומשלתני"].

אבל להעיר משה"מ תש"ד (ע' 91) "שאמר (פרעה) אני ואפסי עוד לי יאורי ואני עשיתני" – (וראה אברבנאל פרשתנו שם דפרעה כחש גם במציאות הא"ל). וי"ל דאצל פרעה היו שינויים מזמן לזמן, וכמו שהיו חילוקים בהנהגתו עם בני", אבל בכללותו עיקר מדריגתו הוא שאומר לי יאורי ואני עשיתני. ועד"ע.

(34) וכמשך שהובא בתער השכירה שם (ע' תשפא) מעבד המורד באדונו כ' דמ"מ יודע ומודה שהוא עבד והוא אדונו ומלכו רק שאינו חפץ להיות בביטול אליו, והרי העבד לא נולד מאדון זה כ"א מאיש ואשה אחרים אלא שמאיוה סיבה נעשה אדונו.

(35) ד"ה תער השכירה שם. וראה גם דרמ"צ סב, ב.

(*) ואף שבתנ"א שם ממש, "ולא כפירה בה' לגמרי כדאיתא בגמ' דקרו ליה אלהא דאלהיא" – נראה ששם מחזק בין "עיקר ושרש ע"ז" (דקרו ל' אלהא דאלהיא) ל"ע"ז ממש" (עד למדרי' הכי תחתונה) – "אני ואפסי עוד".

ולכן: בענין "עיקר ושרש ע"ז" כתב "בזוהר מפרדים את עצמם מקדושתו של מקום ב"ה מאחר שאין בטלים לו ית", אבל לפנ"ו מוסיף (ע"ז) ש"איהו בטילה כלל לגבי קדושת הקב"ה". "ואדרבה מגביל עצמה כנשר לומר אני ואפסי עוד כי ולכן אמרו רז"ל שגסות הרוח שקולה כע"ז ממש".

ולמעשה מהחילוק שבתנ"א פכ"ד בין "ס"א וקליפה זה הנק' ע"ז כ' (ש) היא אינה מלוכשת בגוף החומרי ויודעת את רבונה ואינה מורדת בו כי ואף שנק' ע"ז היא קרו ל' אלהא דאלהיא כ'". להאדם העובר על רצונו ית' (שואר) גרוע ופחות הרבה מאד מהס"א וקליפה הנקראת ע"ז ואלקים אחרים כ'".

ו"פרדה אלקים את ישראל מכל צרותיו"³⁶ (ורק אח"כ "והוא יפרדה את ישראל מכל עונותיו"³⁷) וכו' וכו' –

הרי דבר ברור הוא ש"לא ינום ולא ישן שומר ישראל" בכל מקום בעולם שבו נמצאים יהודים, גם בחוץ לארץ.

ועאכ"כ בארץ הקודש, שנקראת בתורתנו הקדושה והאמיתית: "ארץ אשר גוי תמיד עיני ה' אלקיך בה מרשית השנה ועד אחרית שנה"³⁸.

...וכאמור, הקב"ה מודיע ומכריז לבני" בכל מקום שהם, ועאכ"כ בארץ הקודש: "בני אל תתיראו".

נ.פ.

העשירי בשבט ("העשירי יהי' קודש", בכל חודש, ועאכ"כ העשירי בחודש אחד עשר) הוא יום ההילולא דכ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו:

ענינו של יום ההילולא – כמ"ש רבינו הזקן בתנ"א ש"כל מעשיו ותורתו ועבודתו אשר עבד כל ימי חייו . . מתגלה ומאיר בבחי' גילוי מלמעלה למטה . . ופועל ישועות בקרב הארץ", ועוד ועיקר, שכולל הנתינת כח על המשך הצמיחה ביתר שאת וביתר עוז לאחר הסתלקותו כתוצאה מהזריעה ד"כל מעשיו ותורתו ועבודתו אשר עבד כל ימי חייו", עד להצמיחה דהגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו בדורנו זה (דור האחרון של הגלות ודור הראשון של הגאולה), כעדותו של נשיא דורנו שכבר כלו כל הקיצין, והכל מוכן לסעודה דלעת"ל, שולחן-ערוך עם הסעודה דליתן ושור הבר ויין המשומר.

ויש לומר, שכללות הזמן הקשור עם יום ההילולא העשירי בשבט (שבעים שנה בחיים חיותו בעלמא דין, והמשך השנים שלאח"ז, יותר מארבעים שנה) נחלק לג' תקופות שהם ע"ד

(1) בחוקותי כז, לב.

(2) אגה"ק ס"ז ד"ך וכ"ח.

(3) ראה אגה"ק שם: "ונזרעו בחקל תפוחין קדישין אורות עליונים מאד . . גידולי גידולין".

(4) שבהם "קאי איניש אדעת' דרבי" (ע"ז ה, רע"ב), כיון ש"נתן ה' לכם לב לדעת ועינים לראות ואזנים לשמוע" (תבוא כט, ג).

הוספה

בשורת הגאולה

יג.

בזמנים אלו שהאומות מתגרות זו בזו, ווען אידן האבן די הבטחה מיוחדת פון דעם אויבערשטן „בני אל תתיראו כל מה שעשיתי לא עשיתי אלא בשבילכם“, נוסף צו די ריבוי הבטחות בתורה אז „לא ינום ולא יישן שומר ישראל“, און „עמו אנכי בצרה“, און „פדה אלקים את ישראל מכל צרותיו“ (און ערשט דערנאך „והוא יפדה את ישראל מכל עונותיו“) וכו' וכו' –

איז א זיכערע זאך אז „לא ינום ולא יישן שומר ישראל“ בכל מקום בעולם וואו אידן געפינען זיך, אויך אין חוץ לארץ,

ועאכו"כ אין ארץ הקודש, וועלכע ווערט אָנגערופן בתורתנו הקדושה והאמיתית: „ארץ אשר גו' תמיד עיני ה' אלקיך בה מרשית השנה ועד אחרית שנה“.

... וכאמור, דער אויבערשטער איז מודיע ומכריז צו אידן בכל מקום שהם, ועאכו"כ בארץ הקודש: „בני אל תתיראו“.

(משיחות ש"פ וארא, כ"ו טבת, מבה"ח שבט תנש"א)

- (1) יל"ש ישעי' רמז תצט.
- (2) תהלים קכא, ד.
- (3) שם צא, יד.
- (4) שם כה, כב.
- (5) שם קל, ח.
- (6) עקב יא, יב.

בזמנים אלו שהאומות מתגרות זו בזו, כשבני מובטחים בהבטחה מיוחדת מהקב"ה „בני אל תתיראו כל מה שעשיתי לא עשיתי אלא בשבילכם“, נוסף על ריבוי ההבטחות בתורה ש"ל אנום ולא יישן שומר ישראל², ו"עמו אנכי בצרה"³,

לקוטי

וארא

שיחות

באומות העולם ביחסם למציאות האלקות, ניתן למצוא זאת גם בנבראים שבעולם הזה:

„כל מה שברא הקדוש-ברוך-הוא בעולמו לא ברא דבר אחד לבטלה“¹⁵, וכפי שמוכן גם בהגיון הפשוט, כל פעולה של הקדוש-ברוך-הוא היא לצורך תכלית ומטרה, וניתן לראות את התכלית בכל דבר בבריאה.

כפי שניתן להבין בקל-יחומר הנלמד מן האדם, שכאשר אומן יוצר כלי, הרי מטרת הכלי באה לידי ביטוי בצורתו של הכלי³⁹.

תכלית כל הבריאה היא „כל מה שברא הקדוש-ברוך-הוא בעולמו לא בראו אלא לכבודו“⁴⁰ – גילוי אלקות. וזאת, על ידי שרואים בברואים את התועלת שכל אחד מהם מביא לבריאה, וכך ניכר שיש אומן שעשאו, שכוונו ורצונו מורגשים בדבר הנברא.

אך למעשה בנויה הבריאה, כדי שתהיה בחירה חפשית בעבודת האדם, באופן, שלא בכל דבר ניכרת בגלוי תכלית בריאתו³⁹. בכך ניתן להבחין בכמה סוגים בבריאה:

רבותינו אומרים ש„אפילו דברים שאתה רואה אותן כאילו⁴¹ הם מיותרין בעולם כגון זבובים ופרעושים ויתושים“, אשר לכאורה אין הם מועילים, הרי „הן היו בכלל ברייתו של עולם שנאמר⁴² וירא אלקים את כל אשר עשה והנה טוב מאד“⁴³ – שום דבר אינו לבטלה, כפי שהגמרא מפרטת את תועלתם של הנבראים: ברא זבוב לצרעה וכו', ולכן גם הם נכללים בכלל „כל מה שברא הקדוש-ברוך-הוא בעולמו לא בראו אלא לכבוד“, כי על ידם מתגלה הבורא.

(39) ראה הקדמת הרמב"ם לפיה"מ ד"ה אחר כן ראה להסתפק (דע כי הקדמונים חקרו כו'). ולהעיר ממנו"ג ח"ג פכ"ה.

(40) אבות ספ"ו.

(41) כ"ה בשמו"ר שם. ובויק"ר וקה"ר (ועד"ז בב"ד) ליתא תיבת „כאלו“.

(42) בראשית א, לא.

(43) במדרש לא נעתקו התיבות „הנה טוב מאד“. אבל כן מפרש בתולדות נח וביאור הרי"ף הכוונה במדרש. ובויק"ר וקה"ר שם הובא הכתוב „ויכולו“.

נראה האופן השלישי גרוע ביותר, שהוא כפירה בקיום האלקות בכלל – בכל זאת יש בדרגה של „לי יאורי ואני עשיתני“ פגם הגרוע יותר מהאופן השלישי:

ההסבר לכך הוא:

באופן הראשון – „קרו ליה אלקא דאלקיא“ – הם מבינים שהקדוש-ברוך-הוא הוא „חיותם וקיומם“ ולפיכך אין הם עוברים על רצונו. ואם כך, הם מכירים במציאות האלקות³⁶.

אפילו באופן השלישי, הרי עצם העובדה שהם מתנגדים ומכחישים את מציאות ה', מוכיחה שענין האלקות „נוגע“ להם, ומשום כך הם מחפשים דרך להתנגד לה³⁷ ולהכחיש את מציאות ה'. ויוצא, שעל ידי עצם ההתנגדותם יודעים³⁸ שקיימת מציאות האלקות, המגיעה עד אליהם, למטה מטה.

לעומת זאת, פרעה טוען „לי יאורי ואני עשיתני“. כלומר, ש„מציאותו מעצמותו“ – באמצעותו אין מוזכרת כלל מציאות ה'. גם הענין ש„קרו ליה אלקא דאלקיא“ אינו קשור אליו. אלא, המציאות שלו קיימת בפני עצמה – „אני עשיתני“, הוא חש שהוא ישות ומציאות עצמאית לגמרי, ולכן אין בקיומו שום ביטוי וקשר לאלקות, ואפילו לא קשר בדרך של שלילה והתנגדות.

ו. „כל מה שברא... לכבודו“

בדומה לשלושת האופנים הללו הקיימים

(36) והרי ב"ז אין מוזהרים על השיתוף (ראה רמ"א אר"ח סקנ"ו). דרכי משה שם. סהמ"צ להצ"צ מצ' אחדות ה'. וראה סה"מ באתי לגני ח"א ע' מו ואילך. סה"מ מלוקט ח"א ע' ל ואילך. ושו"ר). אנציקלופדיא תלמודית ערך ב"ז ע' שם.

(37) להעיר מספר השיחות תורת שלום (ע' 10). וראה גם קונטרס התפלה פ"ח) במעלה נה"ב הנק' „שור“ להיותו נוגח ובוועט בעניני קדושה על נה"ב הנק' „עז“. וראה לקו"ש ח"י ס"ע 11 ואילך בענין „מציאות החשך“ והעדר האור.

(38) ואולי י"ל שזו מצד הניצוצי קדושה שנמצאים בהם (ועד"ז בשאר קליפות), כי בח' הקליפה מצ"ע נפרדת מאחוריתו ית' ואינה בבחי' מציאות כלל שהן בבחי' העדר המציאות (המשך תער"ב ח"ב ע' תרפ"א. ובכ"מ). וראה לקו"ש [המתורגם] ח"ה ע' 66 ואילך. חט"ו [המתורגם] ע' 441 ואילך. ועוד).

על כך מחדש רב אחא, שלא רק הברואים שאינם מביאים תועלת בגלוי, אלא גם הברואים אשר בגלוי הם מביאים הויכוח מתועלת – דברים מזיקים – כגון „נחשים ועקרבים” – גם הם „בכלל ברייתו של עולם”, ולכן הם בכלל של „כל מה שברא... לא בראו אלא לכבודו”. כי עצם העובדה שיש במהותם משהו הקשור לענין זה, למרות שהקשר הוא בכיון של ניגוד ושלילה, מוכיח, שאין הם מציאות שאינה מודעת למציאות המהווה ומכירה רק בעצמה, „כאן נמצא כאן היה”, אלא יש כאן הכרה בקיומו של מהווה ובורא, אשר יכול להכניס בתוכם מהות זו, גם אם הכרה זו שוללת ומתנגדת לבורא.

לפי זה מובנים גם דברי רב אחא „אמר להם הקדוש ברוך הוא לנביאים, מה אתם סבורים, אם אין אתם הולכים בשליחותי וכי אין לי שליח, ויתרון ארץ בכל היא, אני עושה שליחותי אפילו על ידי נחש אפילו על ידי עקרב”: בכך הוא מדגיש שגם המזיקים לא נבראו לבטלה, אלא „לכבודו” – אפילו באמצעותם מתגלה אלקות בעולם, כפי שהיא מתגלה על ידי הנביאים. כאשר רואים שעל ידי נחש או עקרב ניצלים מסכנה, ובמיוחד כאשר הנחש והעקרב באים להעניש את הרשעים – מתגלה, שגם מציאות שבמהותה היא הפוכה מ„תועלת”, מברייתו של הקדוש ברוך הוא שהיא „טוב מאד”⁴⁴ – גם מציאות זו נבראה על ידי הקדוש ברוך הוא, כך שגם בתוכה⁴⁵ יש טוב, כי היא נוצרה ממקור הטוב, וזה מגלה את כחו של הבורא.

ז. הצפרדע – שבירת הטומאה במצרים

שונה מן הברואים הנ"ל היא צפרדע, שאין ניכרת בבריאתה שום תועלת. אין רואים מהי

(44) להעיר מב"ד פ"ט, ט „טוב מאד זה מלאך המות”.

(45) שזהו יותר מענין יתרון האור מן החושך, שהיתרון הוא בהארור.

לעיל, „אין לו עילה וסיבה למציאותו, והעל ידי הצפרדעים אשר הלכו בשליחות הקדוש ברוך הוא, ובמסירות רבה יותר מאשר בעלי החיים האחרים במכות האחרונות, כפי שמובא במדרש⁵¹ „מן שבהם. (ב) עכ"פ א"ו טבע ותכונת הצפרדע (לדעת הראב"ע הנ"ל הערה 18) כבשאר המכות, כ"א ענין (ונס"י) מיוחד. (51) שמו"ד פ"י, ב. פסחים נג, א.

(משיחות ש"פ וארא וש"פ בשלח תשמ"א)

לזכות

כ"ק אדוננו מורנו ורבינו

מלך המשיח

ויהי"ר שע"י קיום הוראת

כ"ק אדמו"ר מלך המשיח (בשיחת ב' ניסן ה'תשמ"ח)

להכריז יחי, יקויים הבטחתו הק',

שההכרזה תפעל 'ביאת דוד מלכא משיחא'

יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח
לעולם ועד

(46) אנה"ק סכ"ה (קלח, ב).

(47) אנה"ק סי' כ.

(48) ראה גם המשך תע"ב פ"ב. פרק שלג. ד"ה מצה זו תש"ו. ועוד.

(49) משא"כ מכת ארבה שראויים למאכל אדם (שלכן לא נשאר ארבה אחד בכל גבול מצרים שלא יחנו מהם המצרים – ראה תנחומא פרשתנו יד. שמו"ד ספי"ג. רש"י בא"י, יט). וגם כנים, אף שלכאורה הם דבר מיותר לגמרי, אבל ה"ז מזיק (וחולי) [ראה תנחומא (ובאבער) בא"ד. מדרש לק"ט פרשתנו ה, טו (ובמדרשים שהובאו בתו"ש שם, יב ואילך). ולהעיר מעירובין סה, א: קרצתן כינה. ובכ"מ קז, ב: י"ג דברים נאמרו בפת שחרית כו'. והורגת כנים שבבני מעייט]. ולהעיר שמציאות כנים שבשערות היא כשיש שלימות גידול האדם שסימן לזה גדלו שערות (שנמשכים ממותר מוחין) וצפרניים (יבמות פ, רע"ב). ומהפסולת של השערות באים הכנים (ראה ד"ה רבי בנאה כו' באוה"ת ח"ש קיט, ב ואילך. שם בהוספות לכרך ב' תמב, א ואילך.

(50) וגם לפמ"ש במדרש (שמו"ד פ"י, ג. וראה שם ו.

פס"ז, (כו) ובתדבא"ר פ"ז (ח) ועוד – גודל ההיוק גם בגופם, הרי א' לא מפורש בפשט"מ במכת צפרדע ההיוק שלהם כמו בשאר המכות שמוכן או גם מפורש בהכתובים הפורעניות